MENINGER

Se alle artikler

SISTE JOBBER Bli med å skape et tryggere og mer bærekraftig samfunn Direktør fiskehelse

Den økonomiske suksessen til havbruksnæringen har ikke kommet uten utfordringer. I takt med veksten i produksjonen har sykdommer, lakselus og kamp om arealer i kystsonen oppstått. Foto: SINTEF/Geir Mogen

Sjømatnæringene trenger lett tilgjengelig fakta

I en tid med økende kamp om arealer og ressurser i norske farvann er det avgjørende å samle og tilgjengeliggjøre informasjon som kan bidra til konstruktive debatter og bærekraftige løsninger.

22. februar 2021 15:16 *OPPDATERT 22. februar 2021 15:16*

Av Magnus Stoud Myhre SINTEF Ocean

Med en enormt lang kystlinje og ressursrike havområder har Norge i lang tid benyttet havet som både mat- og inntektskilde. Mens fiskeriene kan spores tilbake til steinalderen, og oppstarten av olje- og havbruksnæringen kom rundt 1970-tallet, har det i det siste tiåret blitt introdusert ytterligere næringer som havvind, mineralvirksomhet og CO_2-lagring i havbunnen. Sistnevnte næringene er i stor grad motivert og drevet frem av tankesettet rundt bærekraft, som for alvor ble satt på agendaen høsten 2015, da FNs medlemsland vedtok 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030.

Flere bedrifter tilhørende både eldre og yngre havnæringer har adoptert bærekraftmålene inn i egen strategi, som styrer dagens agenda for nytenking og debatt om hvordan fremtiden i norske havområder bør se ut. Men det er ikke alltid enkelt å bli enig, når partene ikke har lik tiltro til hverandres datagrunnlag eller kilde som brukes som argumentasjon.

Havbruksnæringen – suksess med utfordringer

En av de raskest voksende næringene i Norge de siste tiårene er havbruksnæringen, som frem til nå i hovedsak har operert i kystsonen av Norge. Frem til 2012 økte produksjon og eksport fra næringen (les: laks og ørret), men siden da har produksjonen flatet ut, på omtrent 1,2 – 1,3 millioner tonn.

Samtidig med dette har eksportverdien fortsatt å stige drevet av en sterk etterspørsel i globale markeder og tidvis svekket norsk kronekurs. Tall fra Norges Sjømatråd viser at eksportverdien steg fra omtrent 30 til 75 milliarder kroner fra 2012 til 2019. På grunn av COVID-19 med tilhørende nedstenging av store deler av hotell- og restaurantsektoren ble 2020 forespeilet som et svært utfordrende år, men så feil kunne man ta.

Sammen med resten av sjømatnæringen kastet havbruksnæringen seg rundt og endret produksjonen til mer bearbeidede, fryste produkter tilpasset supermarkedet og oppnådde den nest høyeste eksportverdien noensinne, på 74,2 milliarder kroner, kun slått av rekordåret 2019.

Den økonomiske suksessen til havbruksnæringen har ikke kommet uten utfordringer. I takt med veksten i produksjonen har sykdommer, lakselus og kamp om arealer i kystsonen oppstått. Når man tenker på utfordringer relatert til bærekraft, er det ofte vanlig å tenke på miljømessige faktorer. Miljømessige faktorer er absolutt viktig, men etter FNs definisjon av bærekraft og i sin utforming av bærekraftmålene, blir det presisert nødvendigheten av å i tillegg inkludere de samfunnsmessige og økonomiske faktorene for å skape en samlet, målbar bærekraftig utvikling.

De tre dimensjonene henger i stor grad sammen og påvirker hverandre. Et eksempel er mengden lakselus som i hovedsak styrer endringene i produksjonsveksten innenfor havbruksnæringen, og videre påvirker samfunnsmessige faktorer som sysselsetting og økonomiske faktorer som lønnsomhet. For å kunne føre en saklig debatt om det er havbruksnæringen eller andre næringer som tilhører fremtidsplanene for det norske havrommet, er det nødvendig med historisk utvikling og nåtidsdata på faktorene som påvirker den samlede bærekraften. Dette må være lett tilgjengelig, både for næringen selv og myndigheter, men også for andre aktører i havrommet og mannen i gata som møter næringen via oppdrettsmerder utenfor hyttevinduet eller gjennom produkter i nærbutikken.

Bærekraftportalen

I 2016 startet arbeidet med å utvikle en bærekraftportal for norsk havbruksnæring i prosjektet *Bærekraftindikatorer i norsk havbruk*, finansiert av Fiskeri- og havbruksnæringen forskningsfinansiering (FHF). Nofima, SINTEF Ocean og BarentsWatch har i prosjektet en nettside med relevante indikatorer som skulle danne grunnlaget for en nettbasert plattform med mål om å gjøre fakta om miljømessig, økonomisk og samfunnsmessig bærekraft i norsk havbruk mer tilgjengelig.

I dag har plattformen 22 ulike indikatorer, fordelt på miljø (9), økonomi (6) og samfunn (7) som er bygget opp av data hentet fra offentlige databaser eller åpne forskningsrapporter. Prosjektgruppen som utvikler og drifter portalen hverken vekter eller gir noen vurdering om hvorvidt havbruksnæringen er bærekraftig, men presenterer fakta på en nøytral måte. Det er opp til brukeren å selv gjøre seg en mening ut fra data presentert.

Indikatorene eller temaene som presenteres oppdateres enten daglig, ukentlig, månedlig eller årlig. Dette varierer med kilden, som kan være en offentlig database slik som Fiskeridirektoratet eller SSB, eller en forskningsrapport hvor gjerne tidligere resultater var fra året før eller flere år tilbake. En av de siste indikatorene som er lagt til i portalen er *Klimagassutslipp* med tallgrunnlag hentet fra rapporten *Greenhouse gas emissions of Norwegian Seafood products in 2017.*

Rapporten presenterer klimagassutslipp for store volumprodukter fra norsk sjømatnæring. Resultatene er direkte relevant til til FNs bærekraftmål 13 *Stoppe klimaendringene* og gir innblikk i årsaker til økning av klimaavtrykket til produkter fra blant annet havbruksnæringen.

Det trengs flere bærekraftportaler

I debatten om hvilke havnæringer som skal satses på vil det være viktig å ha en samlet og felles forståelse av hvor bærekraftig de ulike næringene er. Fremover vil det være gunstig å utvikle tilsvarende plattformer for fiskerinæringen og andre havnæringer, slik at man på en enklere måte kan sammenligne data og gjøre beslutninger når det skal finnes løsninger på hvordan havområdene kan benyttes på en bærekraftig måte.

Fakta om prosjektet:

Prosjektet er finansiert av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering (FHF). I tillegg til forskergruppen ved Nofima og SINTEF Ocean, som har vært ansvarlige for det faglige innholdet, inkludert utvelgelsen og presentasjonen av indikatorene, har Barentswatch og konsulentselskapet Bouvet vært i prosjektgruppen. Det har vært innspill fra en kvalitetssikringsgruppe med forskere fra andre institusjoner og fra miljøorganisasjoner, og fra en gruppe personer fra laksenæringen.

Leserinnlegg **Sintef Ocean** **FNs bærekraftsmål**

POPULÆRE SAKER NÅ

Leserinnlegg

Regler rundt landing av fisk og flytting av fartøy

Norges Kystfiskarlag ser ikke fornuften i at fisker hver eneste dag skal sende søknad – selv med automatisk behandling – om flytting av fartøy til forhåndsbestemt plass.

Fiskeri

– Alle er forberedt på at det kan smelle i skreisesongen, men ikke så

voldsomt på alle plasser samtidig

Thermo-Transit kjørte ut 220 biler med ferskfisk fra Nord-Norge sist uke. Det var langt fra nok til å ta unna de store skreikvantumene som kom på land.

Hendelser

Daglig går det 12 laksetrailere fra Cermaq i Rypefjord. Nå skaper uvær full stopp.

Stengte veier stopper lakselaktingen ved Cermaqs slakteri i Rypefjord i Hammerfest.